

USMERITVE ZA IZVEDBO INSTITUCIONALNE SAMOEVALVACIJE

Ključni elementi in priporočila ob izvajanju institucionalne samoevalvacije (31. člen ZZrID)

Ljubljana, januar 2026

1. Uvod

Samoevalvacija znanstvenoraziskovalne dejavnosti je postopek, pri katerem raziskovalna organizacija, ki je prejemnik stabilnega financiranja znanstvenoraziskovalne dejavnosti (v nadaljevanju: prejemnik), sistematično in kritično pregleda svoje delo, dosežke, procese in učinke z namenom izboljšanja kakovosti ter usklajevanja z zunanjimi standardi in lastnimi strateškimi cilji. Samoevalvacijsko poročilo ne predstavlja le gradiva za zunanjo institucionalno evalvacijo, ampak naj služi predvsem kontinuiranemu procesu notranjega izboljševanja kakovosti in strateškemu usmerjanju znanstvenoraziskovalnega dela.

V skladu s tretjim odstavkom 31.člena ZZrID je ARIS pripravil usmeritve za izvedbo institucionalne samoevalvacije, v katerih je opredelil ključne elemente in priporočila ob izvajanju samoevalvacije. Pripravil je tudi predlog oblike samoevalvacijskega poročila.

2. Temeljne usmeritve za vzpostavljanje samoevalvacije in kulture kakovosti raziskovalnih organizacij

Institucionalna samoevalvacija je primarni in kontinuiran proces v okviru vrednotenja in skrbi za kakovost znanstvenega raziskovanja v Sloveniji. Skupaj z *evalvacijo raziskovalnih programov po področjih panelov ERC* in *zunanjo institucionalno evalvacijo* tvori celovit sistem oz. nacionalno ogrodje za evalvacijo znanstvenoraziskovalnega dela prejemnikov, družbenega vpliva njihovih raziskav in kakovosti njihovega raziskovalnega institucionalnega okolja, ki zagotavlja dolgoročno podporo odličnemu in družbeno relevantnemu znanstvenoraziskovalnemu delu.

Samoevalvacija torej temelji na treh temeljnih kriterijih:

- I. Znanstvena odličnost
- II. Družbeni vpliv
- III. Institucionalno raziskovalno okolje

Samoevalvacija naj bo osredotočena predvsem na delovanje v okviru stabilnega financiranja, prejemnik pa lahko kljub temu v poročilu predstavi svoje širše delovanje in znanstvenoraziskovalno delo in pojasni, kako se delo v okviru stabilnega financiranja povezuje s celotnim znanstvenoraziskovalnim delom prejemnika. To velja zlasti pri poglavjih, namenjenih predstavitvi poslanstva, strateških, dolgoročnih in razvojnih ciljih ter strategije raziskovalne organizacije.

Samoevalvacijsko poročilo odraža samoevalvacijski proces. V poročilu se organizacija predstavi in poroča o vsebinah iz svojih notranjih procesov, ugotovitev, sklepov, ukrepov itn. v priporočeni obliki. Pri pripravi samoevalvacijskega poročila se upoštevajo kazalniki in merila Kriterija III: Kakovost raziskovalnega institucionalnega okolja, hkrati pa se raziskovalna organizacija opredeli tudi do poročil evalvacije programov po področjih panelov ERC z vidika znanstvene odličnosti in družbenega vpliva (razen v prvem pogodbenem obdobju).

Samoevalvacijsko poročilo, ki se odda v petem letu pogodbenega obdobja in služi kot gradivo za zunanjo institucionalno evalvacijo, mora biti pripravljeno v angleškem jeziku.

Prejemnik naj pri pripravi poročila uporablja angleške izraze iz Priloge 3 *Predloga oblike samoevalvacijskega poročila*, da se zagotovi poenotenje terminologije. Poročilo naj ne bo dolgo več kot 40 strani A4 (velikost pisave 11), saj želimo recenzentom omogočiti preglednost in izvedljivost njihovega dela. V to omejitev ne štejejo uvod, povzetek ter morebitne priloge in slike.

Povzetek poročila o institucionalni samoevalvaciji se objavi na spletni strani prejemnika stabilnega financiranja in ARIS tudi v slovenskem jeziku in sicer v enem mesecu po njegovem sprejetju. Poročila o institucionalni samoevalvaciji se po končanih pogajanjih iz 28. člena ZZrID objavi na spletni strani ARIS v slovenskem jeziku. Prejemnik torej lahko poročilo prevede v slovenski jezik po roku za oddajo samoevalvacijskega poročila za potrebe izvedbe zunanje institucionalne evalvacije.

3. Značilnosti, načela in nekateri ključni vidiki samoevalvacije

Kontinuiranost procesa

Samoevalvacija naj se izvaja kontinuirano skozi celotno pogodbeno obdobje, medtem ko se samoevalvacijsko poročilo za potrebe zunanje institucionalne evalvacije odda enkrat na šestletno pogodbeno obdobje, in sicer v petem letu. Samoevalvacija se odvija s pomočjo različnih tehnik in mehanizmov, ki so prilagojeni posamezni raziskovalni organizaciji. Longitudinalno zbiranje podatkov, spremljanje procesov in pregledovanje uresničevanja ciljev lahko omogočijo natančnejše spremljanje razvoja, sprememb in trendov skozi čas.

Enota samoevalvacije

Poleg samoevalvacije na nivoju celotne raziskovalne organizacije se lahko ta izvaja tudi po raziskovalnih programih oz. po drugih organizacijskih enotah, ki delujejo v sklopu RO.

Vključujoč in formativen proces

Samoevalvacija naj bo formativne narave z namenom ugotavljanja priložnosti in uresničevanja izboljšav. Eden temeljnih smotrov je utrjevanje raziskovalne kulture in ponotranjanje skrbi za kakovost znanstvenoraziskovalnega dela. V pripravo samoevalvacije naj bo zato vključena celotna raziskovalna skupnost in relevantno osebje prejemnika. Vključeni naj bodo raziskovalci, vodje programov, pedagoško osebje, administrativni in tehnični sodelavci, partnerji iz gospodarstva in študenti (če gre za univerzo). Povratna informacija naj služi analizi o ustreznosti strateške usmeritve ter podpore raziskovalnemu delu ter posledično vodi k izboljšavam pri vseh vidikih delovanja prejemnika.

Usklajenost s strategijo in cilji

Prejemnik lahko pri samoevalvaciji poleg predpisanih meril in kazalnikov uporablja tudi svoje, zlasti ko izkazuje uspešnost pri uresničevanju lastne strategije in doseganju ciljev. Kazalniki in merila ARIS ne izključujejo specifičnih kazalnikov in meril posameznega prejemnika. Izbira lastnih kazalnikov naj bo v samoevalvacijskem poročilu dobro utemeljena, zlasti v razmerju do strateških usmeritev prejemnika. Pomemben del skrbi za kakovost znanstvenoraziskovalnega dela je lahko tudi inkluzivnost procesa določanja dolgoročnih, strateških in razvojnih ciljev ter prejemnikove strategije. Sodelovanje raziskovalnega in podpornega osebja, vključno z mlajšimi raziskovalci, lahko sproži številne pozitivne

učinke ter obenem prepreči neželene pojave, kot so nerazumevanje temeljnih usmeritev, šibka institucionalna identiteta, odtujenost, razdrobljenost in pomanjkanje notranjega sodelovanja.

Ugotovitve in nadaljnja obravnava

V celovit proces samoevalvacije sodi kontinuirano spremljanje uspešnosti glede na kriterije, pregledovanje ugotovitev in uvajanje morebitnih ukrepov za odpravo pomanjkljivosti oz. izboljšav. Spremljanje uspešnosti ukrepov glede na ugotovitve evalvacije programov po področjih panelov ERC in predhodne zunanje institucionalne evalvacije naj bo del notranjih samoevalvacijskih postopkov in meril/kazalnikov. Pripravi se lahko načrt izboljšav s časovnico, odgovornimi osebami in merljivimi/sledljivimi cilji. Priporočila za obliko samoevalvacijskega poročila vključujejo tudi SWOT analizo.

Temeljni pristop/metoda

Samooценjevanje naj poteka v skladu z *Uredbo o izvajanju znanstvenoraziskovalnega dela v skladu z načeli odprte znanosti*. Ko gre za samoevalvacijo znanstvenih rezultatov pri kriteriju *I. Znanstvena odličnost*, naj bo v ospredju vrednotenje bistvenih vsebinskih dosežkov znanstvenoraziskovalnega dela in ne mesto objave oziroma njegov faktor vpliva (ali druge metrike revije) ali založnika. Morebitna uporaba kvantitativnih kazalnikov, npr. bibliometrije, naj bo omejena, odgovorna in naj služi le kot dopolnilo. Kvantitativni kazalniki naj bodo obvezno podkrepljeni oz. dopolnjeni z narativnimi pojasnili. Pri tem se prejemnik lahko opre na priporočila in druge dokumente ERA ter dokumente CoARA.

Sistem in izvedba

Raziskovalna organizacija lahko pripravi interne akte, v katerih definira, katera telesa oz. organi izvajajo posamezne samoevalvacijske aktivnosti, in določi merila, kazalnike, standarde, mehanizme, tehnike in postopke za izvedbo samoevalvacije. ARIS prispeva usmeritve za izvedbo institucionalne samoevalvacije in predlog oblike samoevalvacijskega poročila.

Preglednost in dostopnost

Standardi, kriteriji, kazalniki in merila, postopki, zadolženo osebje ali delovna telesa ter drugi vidiki samoevalvacije morajo biti pregledni in dostopni raziskovalni skupnosti in drugemu osebju. Poročilo naj jasno predstavi rezultate, omejitve in izzive. Odprta komunikacija o tveganjih, šibkih točkah, uspehih in priložnostih povečuje povezanost kolektiva in kredibilnost procesa ter kaže na zavezanost k izboljšavam.

Koreniti posegi v organizacijo znanstvenoraziskovalnega dela v okviru stabilnega financiranja

Raziskovalna organizacija lahko na osnovi ugotovitev samoevalvacije in zunanjih evalvacij poseže globlje v organizacijo znanstvenoraziskovalnega dela. Pri tem je avtonomna. Reorganizacija lahko vključuje nove programe, preoblikovanje, združevanje ali ukinitvev raziskovalnih programov na posameznem področju panela ERC.

Načrti za prihodnost

Rezultati samoevalvacije so tudi izhodišča za razmislek o prihodnosti. Proces oblikovanja novih strateških, dolgoročnih in razvojnih ciljev ter prejemnikove strategije smiselno sloni na ugotovitvah samoevalvacije in temeljite samorefleksije raziskovalne skupnosti in drugega osebja pri prejemniku.

4. Mehanizmi in tehnike samoevalvacije

Mehanizmi in tehnike so ključni element implementacije samoevalvacije. So izrazito raznoliki, saj morajo biti prilagojeni posamezni raziskovalni organizaciji, zlasti njeni velikosti, področju raziskovanja, primarnemu smotru, strateškim usmeritvam in prioritetam, temeljnim nalogam ter drugim vidikom. Pri izbiri mehanizmov in tehnik evalvacije prejemniki opravijo razmislek, kaj je v njihovem primeru najbolj primerno. Priporočljiv je pregled dobrih praks in horizontalna izmenjava izkušenj znotraj Slovenije in v mednarodnem prostoru.

V mehanizme samoevalvacije se lahko vključi tudi zunanje strokovnjake, vendar to ni predpisano oz. se ne pričakuje. Prejemnik sam presodi, ali je v njegovem primeru to smiselno in ekonomsko upravičeno. Za potrebe zunanjega kritičnega pogleda na organizacijo in znanstvenoraziskovalno delo ARIS izvede dve zunanji evalvaciji s tujimi strokovnjaki. Prejemnik lahko svojo samoevalvacijo organizira tako, da vanjo vključi zunanji evalvaciji ARIS. V vsakem primeru mora obravnavati ugotovitve zunanjih evalvacij in po potrebi sprejeti ustrezne ukrepe.

Priporočljivo je, da so mehanizmi in tehnike naravnani k vključevanju celotne raziskovalne skupnosti skozi vprašalnike, kolektivne razprave, celodnevne ali večdnevne delavnice, poročanje, razgovore in druge oblike angažiranja posameznikov, skupin oz. oddelkov pri obravnavi vsebin iz posameznih kriterijev, kazalnikov in meril. Uporablja se lahko različne tehnike, kot je na primer analiza SWOT. Priporočljivo je, da je opredeljevanje in samorefleksija strukturirana v skladu s kazalniki ARIS, saj bo tako možno neposredno zapolniti strukturo samoevalvacijskega poročila.

5. Samoevalvacija v prvem pogodbenem obdobju (2022 – 2027):

V prvem pogodbenem obdobju se ne pričakuje, da imajo vsi prejemniki vzpostavljene mehanizme, interne akte, prakso ipd. pri vseh kazalnikih. Zlasti pri kriteriju *III. Kakovost raziskovalnega institucionalnega okolja* se pričakuje, da je veliko prejemnikov še v fazi izgradnje notranjih pravil, aktov in mehanizmov, zato nekateri pri določenih kazalnikih ne bodo mogli opraviti celovite evalvacije svoje pretekle prakse. Prejemniki naj se v takšnih primerih osredotočijo na to, kar so doslej razvili, predstavijo svoje načrte oz. strateške korake na dotičnem področju ter napovejo dinamiko razvoja v prihodnje. **O posebnostih prvega pogodbenega obdobja bodo recenzenti obveščeni, prejemniki pa bodo med obiskom raziskovalnih organizacij lahko dodatno pojasnili status razvoja posameznih aspektov institucionalne podpore kakovostnemu znanstvenoraziskovalnemu delu.**

V *Predlogu oblike samoevalvacijskega poročila* je pri posameznih merilih predlagan širok nabor elementov za poročanje. To ne pomeni, da morajo biti naslovljeni vsi elementi, temveč gre predvsem za iztočnice, ki naj jih prejemnik uporabi glede na svoje specifike. Pomembne so zlasti celovitost, skladnost in izvedljivost posameznih sistemskih rešitev. Ocene in priporočila recenzentov pri zunanjih evalvacijah bodo vezana na kazalnike in ne na posamezna merila.

Prvo samoevalvacijsko poročilo je posebno tudi v tem, da predlog vsebine zajema pregled prejemnikove uspešnosti na področju *znanstvene odličnosti* in *družbenega vpliva* brez predhodnega poročila evalvacije po področjih panelov ERC. Takšna usmeritev izvira iz potrebe po podrobnejši naslovitvi teh dveh kriterijev, saj bo samoevalvacijsko poročilo predstavljalo edino gradivo za prvo

(pilotno) zunanjo institucionalno evalvacijo v letu 2026, pri kateri se bodo torej smiselno uporabljali kazalniki za kriterija znanstvene odličnosti in družbenega vpliva iz Priloge 1 *Splošnega akta o stabilnem financiranju znanstvenoraziskovalne dejavnosti*. V naslednjih pogodbenih obdobjih bodo ocenjevalni paneli prejeli poročila evalvacij raziskovalnih programov po področjih panelov ERC. Recenzenti se pri pilotni zunanji institucionalni evalvaciji ne bodo opredeljevali do posameznih raziskovalnih rezultatov, kot tudi ne do posameznih primerov družbenega vpliva. Navedeni znanstveni rezultati in primeri družbenega vpliva bodo služili za morebitno podkrepitev ugotovitev samoevalvacije ter za orientacijo recenzentom pri pripravi na obisk pri prejemniku.

6. Definicija in napotki za predstavitev raziskovalnih rezultatov

Definicija raziskovalnega rezultata v okviru stabilnega financiranja ARIS

Raziskovalni rezultat je izid znanstvenoraziskovalnega dela, ki prispeva k napredku na določenem znanstvenem področju, disciplini ali vedi, vključno s tematikami, ki povezujejo več disciplin. Temelji na izvajanju raziskav z uporabo ustreznih metodologij oziroma pristopov.

Obravnava in vrednotenje raziskovalnih rezultatov

Pri evalvacijah v okviru stabilnega financiranja ARIS znanstveno odličnost ugotavlja z vrednotenjem kakovosti znanstvenih rezultatov. Pri tem se vrednoti bistvene vsebinske dosežke znanstvenoraziskovalnega dela in ne mesta objave oziroma njegovega faktorja vpliva (ali drugih metrik revije) ali založnika. Vsak naveden raziskovalni rezultat mora biti predstavljen in pojasnjen predvsem v smislu **izvirnosti** oz. prispevka h korpusu znanja na nekem področju pa tudi drugih vidikov, ki bi bili relevantni za razumevanje vsebinskega dosežka znanstveno-raziskovalnega dela.

Relevantnost je poleg opisne utemeljitve lahko podkrepljena na različne načine, npr. prejeta priznanja in nagrade relevantne znanstvene oz. strokovne skupnosti, povzemanje rezultatov v strokovnih procesih/institucijah (npr. ustavno sodišče), kritike umetniških del. Ocenjuje se lahko tudi daljnosežnost in uporabnost raziskovalnih dognanj. Kot dopolnilno opisni predstavitvi raziskovalnega rezultata se lahko uporabi tudi bibliometrične kazalnike, vendar ne tistih, ki izvirajo iz faktorja vpliva. Citati nikakor niso edini pokazatelj odmevnosti raziskovalnega rezultata.

Pomemben vidik kakovosti oddanih raziskovalnih rezultatov je tudi **raziskovalna doslednost**, kar se kaže predvsem v zanesljivosti podatkov, metodah, analizi in uporabi virov ter preglednosti in ponovljivosti. Predstavitev, utemeljitev in pojasnjevanje raziskovalne doslednosti vsakega oddanega raziskovalnega rezultata prejemnik prilagodi specifični raziskavi oz. raziskovalnega rezultata.

Veljavnost raziskovalnih rezultatov v okviru stabilnega financiranja ARIS

Veljavni so rezultati, ki so bili prvič razkriti oz. javno razširjeni/objavljeni v evalviranem obdobju. V sled omogočanja in upoštevanja raznolikosti znanstvenega raziskovanja in rezultatov se lahko upošteva širok spekter različnih vrst rezultatov, vendar morajo biti zlasti netipični raziskovalni rezultati dobro opisani in pojasnjeni, da bi jih lahko recenzenti prepoznali kot take in jih ustrezno ovrednotili.

V času raziskovalnega dela je moral biti raziskovalec-avtor zaposlen pri prejemniku stabilnega financiranja, ki je izpostavil raziskovalni rezultat. Lahko je nastal v sodelovanju raziskovalcev iz različnih raziskovalnih organizacij. Vsak prejemnik lahko izpostavi raziskovalni rezultat, do katerega je pripeljalo znanstveno raziskovanje lastnih raziskovalcev. V kolikor gre za rezultat, ki je nastal z raziskavo pri kateri je sodelovalo več organizacij, prejemnik pojasni vlogo oz. prispevek svojega raziskovalca.

Rezultati dela, ki ne vsebujejo originalne raziskave, kot npr. učbeniki, poučevalni pripomočki, poljudne objave, poročila, komentarji, kolumne itn., ne štejejo za raziskovalni rezultat.

7. Definicija in napotki za poročanje o družbenem vplivu

Definicija družbenega vpliva v okviru stabilnega financiranja ARIS

Za potrebe evalvacij v okviru stabilnega financiranja ARIS družbeni vpliv označuje oprijemljiv oz. dokazljiv prispevek (npr. spremembo, učinek, pridobitev, korist, izboljšavo) k tehnološkemu napredku, inovacijam, reševanju pomembnih družbenih in okoljskih izzivov, razumevanju pojavov, spremembi praks, zakonodaje, strategij, navad ter k blaginji družbe, skupnosti in okolja na lokalni, nacionalni ali mednarodni ravni. Družbeni vpliv je odraz prenosa znanja in ga je mogoče utemeljeno pripisati izvedenim raziskavam oz. raziskovalnim rezultatom. Kaže se lahko na širokem spektru področij, kot so politično, pravno, izobraževalno, zdravstveno, kulturno, umetniško, tehnološko, gospodarsko, okoljsko in prostorsko področje.

Poročilo o primeru družbenega vpliva

Raziskovalna podlaga oz. izvorna raziskava: Družbeni vpliv izhaja iz raziskovalne podlage, ki je nastala pri prejemniku in brez katere ne bi prišlo do prenosa znanja in družbenega vpliva (npr. raziskovalni rezultat, celovit sklop znanstvenih rezultatov, dognanja večletnega znanstvenega raziskovanja pri prejemniku). Prejemnik mora predstaviti in utemeljiti povezavo med družbenim vplivom in raziskovalno podlago. Takšna podlaga je lahko nastala v sodelovanju z raziskovalnimi partnerji, vendar so morali biti raziskovalci zaposleni pri prejemniku. Raziskovalna podlaga mora biti navedena (npr. v obliki citata objave), na kratko predstavljena ter dostopna recenzentom.

Jedro poročila: V poročilu o primeru družbenega vpliva prejemnik opiše družbeni vpliv, njegov nastanek, pojasni kdo je bil koristnik ali ciljna skupina družbenega vpliva, kako je potekal prenos znanja, kako se je vpliv odrazil na koristniku ali ciljni skupini oz. kako je zaznavna korist v družbi in okolju. Prejemnik lahko predstavi daljnosežnost oz. potencial za krepitev družbenega vpliva v prihodnosti.

Podkrepitev in morebitna odmevnost: Predstavitev družbenega vpliva naj vsebuje podkrepitev oz. navedbo virov, dokazil ali pokazateljev družbenega vpliva. Zaznavna in preverljiva mora biti sled, ki jo je za seboj pustila vključenost raziskovalcev ali raziskovalne organizacije v zunanje procese in dejavnosti. Viri za podkrepitev družbenega vpliva morajo prihajati izven in biti neodvisni od prejemnika. Med drugim viri za podkrepitev trditev o vplivu lahko vključujejo razne dokumente, statistike, strateške odločitve, zakone in obrazložitve, pogodbe, pričevanja uporabnikov, spletne povezave, ipd. Prejemnik lahko predstavi tudi morebitno odmevnost, kot npr. poročanje v splošnih

občilih, nagrade itn. Viri naj bodo navedeni in kjer je potrebno na kratko pojasnjeni. Ni jih potrebno prilagati, morajo pa biti dosegljivi recenzentom v primeru, da jih zahtevajo.

Družbeno udejstvovanje

V primeru, da gre za družbeno angažiranost, je prav tako potrebno predstaviti raziskovalno podlago iz katere aktivnost izhaja ter preverljivo/oprijemljivo sled družbenega vpliva, ki izvira iz tega družbenega udejstvovanja. Družbeni vpliv je lahko tudi so-ustvarjen z zunanjimi partnerji prejemnika, deležniki, družbenimi skupinami, itn. Pri evalvacijah v okviru stabilnega financiranja ARIS aktivnosti, kot so popularizacija znanosti, razširjanje rezultatov, predstavitve, predavanja, komuniciranje znanosti in druge interakcije z javnostmi, skupinami, publikami, ki nimajo zaznavnih oz. dokazljivih učinkov uporabnosti ali sledi v družbenem okolju, same po sebi ne štejejo za družbeni vpliv.

Veljavnost družbenega vpliva v okviru stabilnega financiranja ARIS

Družbeni vpliv mora biti izkazan v obdobju evalvacije, raziskovalna podlaga, na kateri temelji, pa je lahko nastala pred tem obdobjem. Izpostavljeni so lahko tudi družbeni vplivi, ki so nastali na podlagi rezultatov več raziskav ali raziskav, ki so prispevale k (bile podlaga) drugim raziskavam iz katerih je naposled izšel/nastal družbeni vpliv.

Pri evalvacijah v okviru stabilnega financiranja se za družbeni vpliv ne šteje poučevanja oz. angažmaja s študenti v okviru visokega šolstva. Družbeni vpliv tudi ne vključuje vpliva znotraj znanosti in raziskovanja (npr. vpliv na razvoj novega znanja, znanosti in ved), saj se tovrstne vplive obravnava v okviru kriterija znanstvene odličnosti. Patent sam po sebi ni družbeni vpliv, saj pri tem še ni nujno, da je prišlo do uporabe oz. prenosa znanja.

Številka: 6312-2/2026-5